

**VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA
MARIBOR**

**VAROVANJE RIZIČNIH NOGOMETNIH
TEKEM**

Kandidat: Jan Kolman

Vrsta študija: Študent izrednega študija

Študijski program: Varovanje

Mentor predavatelj: Jakob Demšar, univ. dipl. prav.

Mentor v podjetju: Robert Munda, univ. dipl. prav.

Lektorica: Irena Žunko, prof. slov.

Maribor, 2017

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Jan Kolman sem avtor diplomskega dela z naslovom Varovanje rizičnih nogometnih tekem, ki sem ga napisal pod mentorstvom Jakoba Demšarja, univ. dipl. prav.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbel/a, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia Maribor,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne kaznivo po Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/2013 in 56/2015); (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia Maribor skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32.a členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia Maribor objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Slovenske Konjice, september 2017

Podpis študenta: Jan Kolman

ZAHVALA

Diplomsko delo je odraz dvoletnega študija na Višji strokovni šoli Academia v Mariboru, kjer so mi med študijem dali veliko uporabnega znanja, ki mi bo prišlo prav pri delu. Rad bi se zahvalil vsem, ki so mi med procesom šolanja stali ob strani in me motivirali.

Posebna zahvala gre moji mami Lidiji ter očimu Boštjanu, ki sta mi skozi ves čas študija stala ob strani in mi pomagala, da sem lahko dosegel cilj, ki sem si ga zadal pred dvema letoma, ko sem se vpisal v šolo.

Zahvala gre tudi mojemu mentorju Jakobu Demšarju, ki me je usmerjal pri izdelavi dispozicije in pri nastajanju diplomskega dela. Z njegovimi nasveti je bilo delo veliko lažje. Pri predavanjih pri predmetu pravo in državna ureditev mi pokazal, da državni sistem deluje, samo poznati ga je treba.

Zahvalil pa bi se rad tudi Nogometnemu klubu Maribor Branik, kjer so mi omogočili izvedbo praktičnega znanja in mi s tem odprli vrata do pridobivanja izkušenj in znanja, kako poteka zasebno varovanje skozi oči naročnika in organizatorja takšnih prireditev, s tem pa sem imel možnost, da sem iz prve roke zbral podatke, ki sem jih uporabil za pisanje diplomskega dela.

POVZETEK

Diplomsko delo govori o varovanju rizičnih nogometnih tekem. Zaradi lažjega razumevanja problema sem najprej opisal slovensko nogometno ligo, v kateri se zgodi največ rizičnih nogometnih tekem. V nalogi sem opisal tudi navijaške skupine, zakaj so si prislužile naziv oziroma oznako rizične in katere vrste navijačev srečujemo v navijaških skupinah. V diplomskem delu je tudi opisano, kaj je rizična navijaška tekma in katere obveznosti mora organizator izpolnjevati, da mu upravna enota izda dovoljenje za javno prireditelje. V nadaljevanju je diplomsko delo posvečeno delovanju varnostnih subjektov in njihovemu medsebojnemu sodelovanju. Ta del diplomskega dela se začne z oceno ogroženosti in načrtom varovanja, ki predstavljata osnovo za organizacijo varovanja, nato pa se nadaljuje s preventivnimi varnostnimi ukrepi, s katerimi organizator zagotovi varnost. Med te ukrepe spadajo personalizacija, mehansko varovanje, tampon cone ... Za zagotavljanje varnosti na prireditvi je pomembno tudi spoštovanje Zakona o požarni varnosti, ki določa, kakšne morajo biti evakuacijske poti in navaja, da mora varnostno osebje poskrbeti, da so le-te proste. Prav zaradi zagotavljanja požarne in tudi splošne varnosti so določeni predmeti z zakonom ali redom na varovanem območju prepovedani, varnostno osebje pa mora s svojimi ukrepi zagotoviti, da se to spoštuje, kar pa v praksi ni vedno mogoče. Na žalost pa na tekmah še vedno velikokrat pride tudi do rasističnih izpadov navijaških skupin, zato je pomembno, da se prepreči vnos artiklov z rasistično vsebino na varovano območje. Prvi od varnostnih subjektov, ki je odgovoren za zagotavljanje varnosti na prireditvi, je rediteljska služba. Ker pa reditelji za svoje delo niso posebej usposobljeni, jim zakon daje le malo pooblastil, med katerimi ni represivnih ukrepov. Drugi subjekt je profesionalna varnostna služba, ki svoje delo opravlja s posebej usposobljenimi varnostniki in zato jim Zakon o zasebnem varovanju nudi več ukrepov, med drugim tudi represivne, s katerimi lahko zagotovijo splošno varnost in javni red na prireditvi. Eden od najpomembnejših subjektov, ki zagotavlja varnost, pa je policija, ki ima na voljo mnogo pooblastil in tudi izkušenj, s katerimi lahko zagotavljajo javni red na prireditvi in tudi širše tudi ob morebitnih množičnih kršitvah javnega reda in miru. Na koncu diplomskega dela je prikazana primerjava ukrepov, ki jih imajo na voljo različni varnostni subjekti. V diplomskem delu je nekaj poglavij, ki sem jih namenil posebej za izražanje lastnega mnenja o ukrepih in pooblastilih varnostne službe in policije.

Ključne besede: varnostnik, reditelj, policist, organizator, sodelovanje

ABSTRACT

Security of high risk football matches

The diploma talks about protection of risky football matches. In order to facilitate the understanding of the problem, I first described a football league in which most of the risky football matches occur in the Slovenian area, while I also described the cheerleading groups, and why they earned the title of the risky groups and what types of fans are encountered in cheerleading groups. The diploma thesis also describes what is a risky football game and what obligations the organizer has to fulfil in order to get a promotion from administrative unit to organise a public event. The diploma thesis is dedicated to the operation of security entities and their mutual cooperation. This part of the diploma work begins with a risk assessment and a security plan that is the basis for the organization of security and then proceeds with preventive safety and security measures with which the organizer ensures safety among these measures are personalization, mechanical protection, buffer zones ... To ensure safety at the event It is also important to respect the fire safety law, which also determines where evacuation routes have to be, and that security personnel must make sure that they are free. It is precisely for the purpose of providing fire as well as general safety that certain items with law or order in a protected area are forbidden. Security personnel must ensure with their measures that this is respected, which is not always possible in practice. Unfortunately, there is often a lot of racial examinations in cheerleading groups, so it is important to prevent the entry of articles with racist content into the protected area. The first of the security entities, which is responsible for ensuring security at the event, is stewards. However, since the stewards are not specially trained for their work, the law gives them little measures, none of them are repressive measures. The other subject is a professional security service that carries out its work with specially trained security guards, and therefore the private security act gives them several measures, which includes, repressive measures to ensure general security and public order at the event. One of the most important security services is the police, which has a lot of powers and also experiences with which they can ensure public order at the event, and also wider even in the event of massive violations of law and order. At the end of the diploma comparison is made of the measures available to various security services. There are some chapters in the diploma which I specifically devoted to expressing my own opinion on the measures and powers of the security service and the police.

Keywords: Security guard, Steward, Police Officer, Organizer, Cooperation

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	9
1.1	Opis področja in opredelitev problema	10
1.2	Namen, cilji in osnovne trditve	10
1.3	Predpostavke in omejitve	10
1.4	Uporabljene raziskovalne metode	11
2	PRVA SLOVENSKA NOGOMETNA LIGA	12
2.1	Organizirane navijaške skupine.....	12
2.2	Rizične organizirane navijaške skupine	12
2.2.1	Viola Maribor	13
2.2.2	Green Dragons Ljubljana	14
2.3	Vrste navijačev	15
2.3.1	Fani.....	15
2.3.2	Ultras navijači.....	15
2.3.3	Huligani.....	16
2.3.4	Slovenski navijači.....	16
3	RIZIČNE NOGOMETNE TEKME	17
3.1	Ocena ogroženosti	17
3.2	Načrt varovanja	17
3.3	Preventivni varnostni ukrepi.....	18
3.3.1	Personalizacija.....	18
3.3.2	Mehansko varovanje.....	18
3.3.3	Tampon cone	19
3.4	Požarna varnost	19
3.5	Možnosti terorističnih napadov	19
3.6	Prepovedani predmeti.....	20
3.6.1	Zaseg predmetov	20
3.7	Predmeti z rasistično vsebino	20
3.7.1	Rasizem	21
3.7.2	Ksenofobija	21
3.7.3	Žaljivke.....	21
3.7.4	Nacionalizem.....	21
3.7.5	Stereotipi v Sloveniji	21
4	REDITELJSKA SLUŽBA	22
4.1	Reditelj	22

4.2	Naloge reditelja	22
4.3	Ukrepi reditelja.....	23
4.4	Mnenje o ukrepih rediteljske službe.....	23
5	VARNOSTNA SLUŽBA.....	24
5.1	Varnostnik/Varnostnica.....	24
5.2	Ukrepi varnostnega osebja	24
5.2.1	Opozorilo.....	25
5.2.2	Ustna odredba.....	25
5.2.3	Ugotavljanje identitete.....	25
5.2.4	Površinski pregled	25
5.2.5	Preprečitev vstopa oziroma izstopa z varovanega območja	26
5.2.6	Zadržanje osebe	26
5.2.7	Fizična sila.....	26
5.2.8	Uporaba sredstev za vklepanje in vezanje.....	27
5.3	Druga sredstva.....	27
5.3.1	Plinski razpršilec	27
5.3.2	Službeni pes.....	27
5.3.3	Strelno orožje	27
5.4	Ukrepi varnostnega osebja na javnih prireditvah	28
5.5	Poročanje o uporabi ukrepov	28
5.6	Nadzor o uporabi ukrepov	29
5.6.1	Nadzor IRSNZ.....	29
5.7	Mnenje o ukrepih varnostnega osebja	29
6	Policija.....	30
6.1	Policijska pooblastila.....	30
6.2	Dolžnosti policije na javnih prireditvah	31
6.3	Dolžnosti organizatorja do policije	31
6.4	Pooblastila, ki jih policija uporablja na rizičnih tekmah	32
6.4.1	Zbiranje obvestil.....	32
6.4.2	Opozarjanje	32
6.4.3	Ukazovanje	32
6.4.4	Ugotavljanje identiteto oseb	33
6.4.5	Izvajati prepoznavo oseb po fotografijah	33
6.4.6	Opravljanje pregledov oseb.....	33
6.4.7	Zaseg predmetov	33
6.4.8	Prepoved udeležbe na športni prireditvi	34
6.4.9	Pridržanje osebe.....	34

6.4.10	Uporaba prisilnih sredstev	34
6.5	Poročanje o uporabi pooblastil	35
6.6	Poročanje o uporabi prisilnih sredstev	35
6.7	Nadzor o uporabi pooblastil in prisilnih sredstev	35
6.8	Mnenje o pooblastilih policije	35
7	PRIMERJAVA UKREPOV VARNOSTNIKA IN REDITELJA	36
8	PRIMERJAVA UKREPOV VARNOSTNIKA IN POOBLASTIL POLICISTA	37
9	PRIMERJAVA Z TEKMAMI UEFA	39
9.1.	Organizacija tekme pod okriljem UEFA	39
9.2.	Varovanje tekem UEFA v Sloveniji	39
9.3.	UEFA akreditacijski sistem	40
9.4.	Primerjava UEFA in PLTS	40
10	SKLEP	41
11	VIRI, LITERATURA	43

KAZALO TABEL

Tabela 1:	Starost v rizičnih navijaških skupinah	12
Tabela 2:	Primerjava ukrepov varnostnika in reditelja	36
Tabela 3:	Primerjava ukrepov policista in varnostnika na javnih zbiranjih	37
Tabela 4:	Primerjava prisilnih sredstev policista in varnostnika	37

KAZALO SLIK

Slika 1:	Reditelj med delom na zapori (Stadion Ljudski vrt)	23
----------	--	----

1 UVOD

Varnost je v samem vrhu na seznamu človeških potreb, in sicer takoj za fiziološkimi potrebami, kar pomeni, da ljudje potrebujemo občutek varnosti že zato, da lahko v družbi normalno delujemo. Nobena izjema ni, da si večina ljudi tudi ob udeležbi nogometne tekme želi, da bi se počutili varne ter zaželeni, saj je varnost tudi na družabnih dogodkih zelo pomemben segment. Skrb za varnost je dolžnost organizatorja prireditve, ta pa le-te sam ne more in ne sme zagotavljati, saj je v Zakonu o zasebnem varovanju in Zakonu o javnih zbiranjih točno določeno, kdo in kako lahko in mora zagotavljati varnost. Varnost zagotavlja varnostna služba z usposobljenim osebjem, vključeni pa so tudi drugi segmenti, ki skrbijo za varnost, predvsem policija, gasilci, rediteljska služba ter druge. Varnost je na nekaterih tekmah težje zagotavljati kot na drugih, saj so določene organizirane navijaške skupine znane po tem, da redno kršijo javni red ter kljub delu vseh, ki so odgovorni za varnost, še vedo vnašajo prepovedane predmete na varovano območje. To diplomsko delo temelji prav na raziskavi, katere nogometne tekme so označene kot tekme visokega tveganja, zakaj so tako označene ter katere navijaške skupine nosijo to oznako. Kot je razvidno iz hipotez, ki sem jih postavil, je diplomsko delo osredotočeno predvsem na delo, ki ga na takšnih tekmah opravljajo službe za zasebno varovanje. V nalogi bom tudi opisal, kakšni so zakonski ukrepi, ki jih lahko varnostne službe zakonsko uporabijo za zagotavljanje javnega reda na varovanem območju, hkrati pa bom tudi opisal, kako jih zakon pri tem omejuje. Ker pa same zasebne varnostne službe niso dovolj za zagotavljanje varnosti na takšnih dogodkih, bom primerjal njihove ukrepe s pooblastili, ki jih ima na voljo policija v skladu z Zakonom o nalogah in pooblastilih policije. Ugotavljal bom, kako lahko ta dva subjekta sodelujeta med sabo ter kako organizator skrbi, da komunikacija teče gladko. Skozi diplomsko delo je tudi predstavljeno, kakšno vlogo ima rediteljska služba ter kakšne ukrepe imajo na voljo reditelji, ki niso posebej usposobljeni in veljajo zato za laike pri zagotavljanju varnosti. V diplomskem delu je opravljena tudi primerjava varnostnih groženj, s katerimi se soočajo slovenski varnostni subjekti ter kakšne grožnje obstajajo v tujini.

1.1 Opis področja in opredelitev problema

V diplomskem delu bom raziskoval, kako poteka varovanje nogometne tekme, ki je označena kot rizična, ter kateri so dejavniki, ki vplivajo, da je tekma označena kot rizična. Problem, ki ga bom raziskoval skozi diplomsko delo, je, zakaj kljub delu, ki ga opravlja organizator, varnostna služba ter policija, na tekmah še vedno prihaja do vnosa prepovedanih predmetov ter kršitev javnega reda in miru. Ta problem je pritegnil mojo pozornost med opravljanjem praktičnega izobraževanja v podjetju NK Maribor Branik, saj sem med opravljanjem dela kot reditelj lahko opazoval, kako poteka sodelovanje različnih subjektov, ki so zadolženi za varnost, ter kakšne ovire jim pri njihovem delu postavlja zakonodaja. Zato bo največji del raziskave namenjen zakonskim ukrepom, ki jih ima na voljo varnostna služba pri varovanju prireditev, ter kako zakon omejuje njihovo delo. Menim, da je pomen reševanja tega problema v javnem interesu, saj si vsi želimo, da bi bile nogometne tekme miren ter varen dogodek za vse obiskovalce.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Skozi izobraževanje ter opravljanje praktičnega izobraževanja sem prišel do nekaterih ugotovitev na izbranem področju, ki jih želim z diplomskim delom potrditi ali ovreči. Prva od hipotez je, da ima varnostna služba na voljo premalo ukrepov oziroma da je njihova uporaba ukrepov preveč omejena. Druga od hipotez pravi, da varnostna služba zakonske ukrepe premalo uporablja ali pa jih uporablja nestrokovno. Tretja hipoteza, ki izhaja iz mojega opazovanja med opravljanjem praktičnega izobraževanja, pa pravi, da je sodelovanje med organizatorjem, varnostno službo ter policijo dobro. Cilj mojega diplomskega dela je poiskati, kje je težava, da vsi ukrepi, ki jih izvajata varnostna služba in policija, ne preprečijo kršitev javnega reda in miru in zakaj navijačem uspe prinesiti prepovedane predmete na prireditev kljub površinskim pregledom ter drugim varnostnim ukrepom. Za zastavljene hipoteze oz. težave bom predlagal in poiskal rešitve teh jih nato potrdil ali ovrgel.

1.3 Predpostavke in omejitve

Pridobivanje podatkov, ki jih potrebujem za pisanje diplomskega dela, bo zelo zamudno, saj moram uporabiti več različnih virov. Med zbiranjem podatkov se je prav tako pojavila težava, saj so nekateri podatki tajni ali pa so poslovna tajnost. Za pisanje diplomskega dela je na voljo veliko literature ter zakonske podlage, zato bo diplomsko delo temeljilo predvsem na raziskavi javno dostopnih virov, na zakonski podlagi za organizacijo tekme in izvajanje varovanja ter zagotavljanja varnosti.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

- Opazovanje: opazovanje je potekalo predvsem med opravljanjem praktičnega izobraževanja ter med opravljanjem dela reditelja, ki sem ga opravljal za Nogometno zvezo Slovenije na različnih prizoriščih po Sloveniji. Skozi opazovanje ter pogovore z varnostnim osebjem sem pridobil podatke, kako poteka operativna izvedba varovanja nogometne tekme.
- Uporaba osebnih zapiskov: med opravljanjem praktičnega izobraževanja ter drugega dela na tem področju sem si ustvarjal osebne zapiske s podatki, ki so pomembni za pisanje tega diplomskega dela.
- Zbiranje podatkov: je dolgotrajen proces, saj sem moral podatke pridobiti iz različnih virov, ki so predvsem ustni, nekaj pa jih imam tudi v pisni obliki. Zbiranje podatkov sem najaktivnejše opravljal pred pisanjem diplomskega dela, saj sem potreboval večino informacij, da sem lahko začel s pisanjem, ker se poglavja medsebojno navezujejo.
- Študij zakonske podlage: je najobsežnejši del pisanja diplomskega dela, saj je organiziranje javne prireditve kot tudi zagotavljanje varnosti zakonsko določeno z več zakoni ter podzakonskimi uredbami ter pravilniki.

2 PRVA SLOVENSKA NOGOMETNA LIGA

Prva slovenska nogometna liga (Prva liga Telekom Slovenije) je najpomembnejša slovenska nogometna liga. Tekmovanje poteka pod okriljem Nogometne zveze Slovenije. V ligi sodeluje 10 klubov. Prvo uvrščeno moštvo si poleg naslova državnega prvaka zagotovi tudi nastopanje v kvalifikacijah za ligo prvakov, ki je eno največjih svetovnih tekmovanj v tem športu. Edini slovenski nogometni klub, ki se mu je do zdaj uspelo uvrstiti v ligo prvakov, je NK Maribor Branik. Drugi in tretji ter zmagovalec pokala pa imajo pravico do nastopanja v kvalifikacijah za ligo Evropa. Zadnjeuvrščeni samodejno izpade v nižji rang tekmovanja, nadomesti ga prvo uvrščeni drugoligaš, medtem ko se predzadnji bori za prvoligaški status v dodatnem dvoboju z drugo uvrščenim iz druge slovenske nogometne lige. NK Celje, ND Gorica in NK Maribor so edini trije klubi, ki še do zdaj nikoli niso izpadli iz lige. Aktualni prvak je NK Maribor. (Nogometna zveza Slovenije, 2017)

2.1 Organizirane navijaške skupine

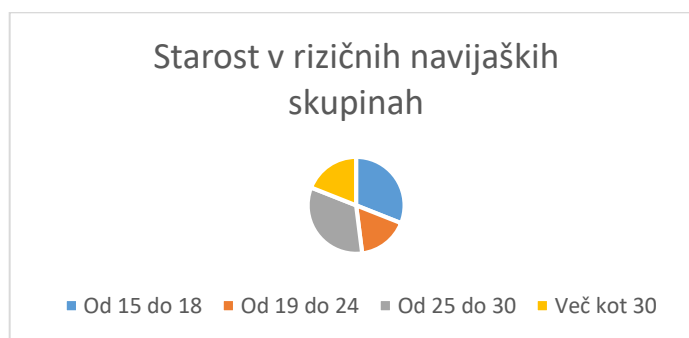
Nogometni klubi v prvi slovenski nogometni ligi, ki imajo organizirane navijaške skupine, so:

- NK Celje – Celjski grofje,
- ND Gorica – Terror Boys,
- NK Maribor – Viole Maribor,
- NK Olimpija Ljubljana – Green Dragons Ljubljana.

2.2 Rizične organizirane navijaške skupine

Med vsemi naštetimi organiziranimi navijaškimi skupinami v prvi slovenski nogometni ligi sta rizični navijaški skupini le dve, saj sta znani po tem, da redno kršita javni red in prinašata prepovedane predmete na prireditveni prostor.

Tabela 1: Starost v rizičnih navijaških skupinah

Vir: (Križman, 2017)

2.2.1 *Viole Maribor*

Zametki Viol segajo v leto 1989. Takrat se je skupina razgretih fantov, v glavnem osnovnošolcev, začela zbirati na jugu stadiona Ljudski vrt. Prva tekma, na kateri so navijali, je bila 2. avgusta 1989 v pokalu Maršala Tita proti Spartaku iz Subotice, ki je takrat igral v 1. jugoslovanski ligi. Takrat je bilo okrog petnajst do dvajset navijačev, starih med trinajst in štirinajst let, kar se zdaj ne sliši veliko, a je bila za začetek to kar lepa številka.

Skupina se je imenovala Marinci in je bila hit med takratnimi mariborskimi osnovnošolci. Fantje so navijali za NK Maribor na tekmah v medrepubliški ligi zahod. Največje število Marincev je bilo okoli štirideset, vendar pa je treba vedeti, da je takrat veliko ljubiteljev nogometa v Mariboru navijalo za različne klube v 1. jugo ligi in so zato hodili na tekme velike četverke, Olimpije in drugih klubov v 1. ligi. NK Maribor zaradi igranja v nižji ligi preprosto ni bil dovolj zanimiv.

Jedro Viol sestavlja okoli 250 navijačev, ki večinoma odhajajo tudi na gostovanja. V glavnem pa lahko govorimo o približno petsto aktivnih Violah, a jih je bilo v sezoni 2016/2017 na tekmah nekaj manj. Ta navijaška skupina je razdeljena na več podskupin, ki se večinoma imenujejo po njihovih domačih krajih (Viole Šentilj, Viole Pragersko ...). Viole so v Sloveniji razvile svoj prepoznavni stil navijanja, kamor sodijo poleg glasnega, fanatičnega ter temperamentnega navijanja in osnovnih navijaških rekvizitov (šal, zastava, kapa, majica, dres) še pirotehnični vložki, razne koreografije, originalni transparenti, pa tudi huliganstvo, provokacije, neredi in podobno. Prav zaradi tega stila se Viole uvrščajo med »ultras« navijaške klube. Prva tri leta so Viole dobesedno vladale med navijači na nogometnih igriščih. Praktično ni minil teden, da ne bi bil v časopisih objavljen kakšen njihov izgrede. Res je, da so bile takrat na stadionih in okoli njih precej drugačne varnostne razmere kot danes, saj so prav ti dogodki pokazali, da so na tem področju potrebne korenite spremembe.

Viole lahko razdelimo v tri starostne skupine. To so navijači, stari do 18 let, ki predstavljajo podmladek Viol, nato so tukaj navijači, stari 18–24 let, ki predstavljajo jedro skupine, ki je tudi najštevilčnejše. V tretji skupini so navijači, stari 25–30 ali več let.

V letih, odkar obstajajo Viole, je prišlo do velikih nihanj v odnosih na relaciji uprava – navijači in policija – navijači. Včasih so bili ti odnosi dobri, včasih pa tudi ne in prav takrat je prihajalo do izgrede Viol. Uprava NK Maribor je bila večinoma v dobrih ali zadovoljujočih odnosih z navijači, včasih pa je, kot v vseh drugih stvareh v življenju, prišlo do medsebojnih

nerazumevanj in kratkih stikov. Kakovost odnosov je bila precej odvisna tudi od iger NK Maribor. (Viole, 2017)

Nasprotniki navijaške skupine Viole so v prvi vrsti navijaška skupina Green Dragons, pa tudi navijaška skupina Celjski grofje in Black dragons iz Murske Sobote.

2.2.2 *Green Dragons Ljubljana*

Začetki navijaške skupine Green Dragons segajo v leto 1998. Za svojo prvo tekmo, na kateri so bili kot organizirana navijaška skupina, štejejo tekmo proti Prištini, ki je bila v jeseni tega leta, saj se je tam prvič pojavil napis z imenom Green Dragons. Na prvih tekmah so skupino vodili fantje iz Zasavja, a so kmalu po uvrstitvi kluba vodenje navijaške skupine prevzeli Ljubljanci. Prav tako kot Viole se je navijaška skupina razdelila na več podružnic (Črnuče, Bežigrad ...). Njihovo prvo omembe vredno gostovanje je bila tekma proti Medvodam, vrhunec pa naj bi navijaška skupina dosegla 6. 5. 1992, ko se jih je po njihovih besedah na tekmi proti NK Maribor zbralo za takratne razmere »fenomenalnih« 700. Navijaška skupina je imela tudi eno in pol letni premor, ko ni podpirala kluba zaradi nestrinjanja in nesoglasij z upravo, ki pa so jih zgladili po prihodu novega direktorja. Navijaška skupina je bila tudi odgovorna za enega največjih navijaških incidentov v slovenski zgodovini, ko je na železniški postaji Štore v bližini Celja prišlo do vse splošnega pretepa, v katerem je bilo poškodovanih več policistov, kar 74 navijačev skupine Green Dragons pa je bilo priprtih. Po sezoni 2002/2003, ko si je klub NK Olimpija Ljubljana opomogel, se je dvignilo tudi članstvo v skupini Green Dragons in njihova prisotnost na tribunah. V zadnjih letih se je skupina Green Dragons sicer znašla v manjših težavah, saj zanimanje za nogomet v Ljubljani upada, prav zato pa tudi članstvo v navijaški skupini. V začetku leta 2016 je navijaška skupina tudi zahtevala menjavo vodstva kluba, kar jim je tudi uspelo.

Green Dragonse lahko prav tako kot Viole lahko razdelimo v tri starostne skupine. To so navijači, stari do 18 let, ki predstavljajo podmladek Green Dragonsev, nato so tukaj navijači, stari 18–24 let, ki predstavljajo jedro skupine. V tretji skupini so navijači, stari 25–30 ali več let. (Green dragons, 2017)

Med nasprotnike oziroma njihove največje tekmece sodijo Viole Maribor ter vsi klubi, ki simpatizirajo oziroma so z njimi pobrateni.

2.3 Vrste navijačev

Navijače delimo v skupine glede na njihov način navijanja ter obnašanja. Nekateri navijači navijajo strastno za svoj klub, a to počno brez kršitev javnega reda, medtem ko nekateri navijači pridejo na tekmo zgolj z namenom, da motijo proces tekme in povzročajo kršitve javnega reda in miru, pogosto tudi z elementi nasilja.

2.3.1 Fani

Beseda fan ima svoje korenine v angleškem jeziku, kar pa nikakor ne pomeni, da so slovenski navijači podobni v stilu navijanja ali obnašanja svojim angleškim kolegom, ampak so k večjemu ravno njihovo nasprotje. »Fani« so navijači, ki svoj klub spodbujajo strastno, a mirno. Povprečna starost te vrste navijačev je okoli 30 let, ti navijači so znani po športnem navijanju, ne povzročajo izgrediv, na provokacije pa načeloma ne odgovarjajo. V Sloveniji je ena najbolj znanih takšnih organiziranih navijaških skupin Olimpija supporters, ki so popolno nasprotje druge organizirane navijaške skupine istega kluba Green Dragons.

2.3.2 Ultras navijači

Ultras navijači se od vseh ostalih navijaških skupin razlikujejo že v načinu mišljenja, saj ti navijači verjamejo, da ultras ni le način navijanja, temveč tudi način življenja. Ti navijači navijajo za svoj klub strastno ter glasno. Poznani so po tem, da velikokrat pripravijo različne koreografije, ki spodbujajo njihov klub, pojejo navijaške pesmi in vzklikajo različne slogane v podporo moštvu. Težava teh navijačev iz vidika varnosti je, da za svoje navijanje in koreografije uporabljajo pirotehniko, ki pa je nevarna in prepovedana. Ultras navijaške skupine preteprov ne zagovarjajo in upoštevajo načelo, da preteprov naj ne bi izzvali, kljub temu pa na provokacije odgovarjajo tudi z nasiljem. Ultras navijači med drugim trdijo, da so zvesti svojemu klubu do konca, kar pa ne velja, saj so ti navijači resnično pripadni in zvesti le svoji sub kulturi. V to vrsto navijaških skupin se uvrščata tudi obe najbolj rizični navijaški skupini v Sloveniji: Viole in Green Dragons.

2.3.3 *Huligani*

Beseda huligan izvira iz družine Hooligan, ki je bila znana po tem, da se je pretepala in vse reševala z nasiljem. Za prvi pojav množičnega pojava huliganstva velja leto 1989, ko je prišlo do vsesplošnega nasilja med gledalci in policijo. Huliganstvo je predvsem ena od oblik nasilja, ki jo navijači izražajo na nogometnih tekmah. Gre predvsem za odklon od nekega sprejemljivega obnašanja in vedenja, kar se kaže kot žaljenje, provociranje. Prav ta tip gledalcev je iz vidika varnosti najbolj ne ugoden, saj se pomešajo med ostale gledalce ter provocirajo in iščejo pretepe. Delimo jih na dva dela, in sicer na huligane, ki jih šport sicer zanima in so prišli navijati, ob tem pa povzročajo veliko neredov, ter na tiste, ki jih tekma sploh ne zanima in so prišli zgolj zato, da se pretepajo. Prav slednji so tudi najnevarnejši saj se pomešajo med običajne obiskovalce in povzročijo nered tam kjer se zadržujejo tudi družine z manjšimi otroci.

2.3.4. *Slovenski navijači*

V Sloveniji se v veliki večini pojavljajo navijači, ki spadajo v skupino fenov teh je na vsaki tekmi okoli 80% do 90% navijačev. Ostalih 10 do 20% je organiziranih navijaških skupin katere na vseh rizičnih nogometnih tekmah v Sloveniji spadajo med ultras navijaške skupine. Organiziranega huliganstva v Sloveniji praktično ne poznamo. Rizične nogometne tekme to oznako pridobijo prav zaradi teh 10 do 20% ultras navijačev saj prav te navijaške skupine povzročajo največ težav in kršijo javni red in mir,

3 RIZIČNE NOGOMETNE TEKME

Tekma dobi oznako rizična s strani organizatorja, ki pripravlja oceno ogroženosti, saj je le-ta podlaga za pripravo načrta varovanja. Tekma dobi oznako rizična na podlagi preteklih izkušenj na takšnih tekmah ter na osnovi poznavanja odnosov med navijaškima skupinama. Seveda pa pri pripravi takšne ocene organizator tesno sodeluje s policijo, ki mu poda podatke o preteklih kršitvah javnega reda in miru na takšnih tekmah in mu s svojimi bogatimi izkušnjami pri zagotavljanju javnega reda na takšnih prireditvah pomaga pri pripravi ocene ogroženosti kot tudi pri pripravi načrta varovanja, s katerim se mora policija strinjati, da upravna enota izda dovoljenje za izvedbo takšne nogometne tekme. Pripravo ocene ogroženosti ter načrta varovanja usklajujejo policija, predstavnik organizatorja ter predstavnik varnostne službe, ki bo skrbela za varnost na prireditvi na tako imenovanih varnostnih sestankih, ki so pred takšnimi tekmami še posebej pomembni, saj morajo biti usklajeni odzivi vseh vpletenih za zagotavljanje varnosti.

3.1 Ocena ogroženosti

Ocena ogroženosti je strateški dokument, ki ga pripravi organizator prireditve v primeru rizične nogometne tekme. Oceno ogroženosti pripravijo na podlagi izkušenj dela z organiziranimi navijaškimi skupinami ter poznavanja njihovih medsebojnih odnosov. Temelj za pripravo ocene ogroženosti so podatki javnega značaja, ki si jih organizator pridobi od pristojnih organov, predvsem od policije, saj le-ta vodi podatke, kot so kršitve javnega reda in miru, in ima bogate izkušnje z delom s temi organiziranimi navijaškimi skupinami, prav tako pa tudi zelo dobro pozna varnostno ozračje v okolici prireditvenega prostora pa tudi širše.

3.2 Načrt varovanja

Je dokument, v katerem organizator predvidi varnostne ukrepe in število varnostnikov ter sodelovanje z drugimi varnostnimi subjekti. V načrtu je predvideno število varnostnikov ter določeno njihovo delovno mesto na prireditvenem prostoru ter naloge, ki jih bodo le-ti tam opravljali. V tem dokumentu predvidijo, koliko rediteljev bo pomagalo zagotavljati varnost na prireditvenem prostoru, kje bodo stali in kakšne bodo njihove naloge. Predvidijo tudi, kje na objektu bodo nameščene reševalne ekipe ter koliko jih bo prisotnih, enako velja za gasilce. Prav tako pa se predvidijo preventivne varnostne ukrepe ter ukrepe za zagotavljanje požarne varnosti. V tem dokumentu organizator tudi predvidi, kako bo potekalo sodelovanje s policijo, ali bo zaprosil za njeno pomoč pri zagotavljanju javnega reda, kar pa je na rizičnih nogometnih

tekmač kar nepisano pravilo. Policija je na takšnih tekmah običajno množično prisotna, v pripravljenosti pa so običajno tudi posebne policijske enote, ne malokrat pa lahko na teh tekmah vidimo tudi policiste na konjih in policiste s službenimi psi.

3.3 Preventivni varnostni ukrepi

Preventivni varnostni ukrepi so tisti ukrepi, ki zagotavljajo, da do kršitev javnega reda oziroma nevarnih situacij sploh ne bi prišlo. Med preventivne varnostne ukrepe štejemo postavitve ograd, tampon cone, mehansko varovanje, personalizacija, cestne zapore ...

3.3.1 Personalizacija

Personalizacija vstopnic je postopek, ki služi temu, da v primeru kršitev javnega reda in miru organizator ter policija veda, na katerem sedežu je sedela določena oseba. Personalizacijo vstopnic ureja Zakon o javnih zbiranjih, in sicer v 10. členu, ki pravi:

Če je organizatorju športne prireditve v kolektivni športni panogi z dovoljenjem iz 16. člena tega zakona naloženo, da mora zaradi posebno velikega tveganja, da bi na prireditvi prišlo do ogrožanja reda, varnosti življenja in zdravja udeležencev in drugih oseb, od udeležencev prireditve ob nakupu vstopnic pridobiti osebne podatke (personalizacija vstopnic), lahko zbira le podatke o osebnem imenu, državljanstvu in stalnem ali začasnem prebivališču, in to le od posameznikov, na katere se ti podatki nanašajo. Osebne podatke lahko zbira in obdeluje le skladno s predpisi, ki urejajo varstvo osebnih podatkov (Zakon o varstvu osebnih podatkov), in jih lahko posreduje le policiji za izvrševanje nalog, ki jih ima ta po določbah tega zakona in obvezujočih mednarodnih pogodbah, ki določajo ukrepe za preprečevanje nasilja na športnih prireditvah. Organizator je dolžan zbrane osebne podatke hraniti največ tri mesece od prireditve, nato pa uničiti. (Zakon o javnih zbiranjih, 2017)

3.3.2 Mehansko varovanje

Mehansko varovanje je osnovni preventivni varnostni ukrep, saj obiskovalcem fizično preprečuje vstop v nedovoljena območja in vstop na sektorje drugih navijačev, prav tako pa se uporablja za razmejevanje množic in manjšanje pritiska na vstopne točke. Med mehansko varovanje štejemo ograje, proti potisne ograje, protivlomna vrata in podobno.

3.3.3 *Tampon cone*

Tampon cona je prazno območje na tribuni, ki je obdano z ograjami, v notranjosti pa so varnostniki in policisti, ki preprečujejo osebam, ki preskočijo ograjo, vstop v drugi sektor. Prav ta ukrep, ki je sicer kombinacija mehanskega varovanja v obliki ograj in fizičnega varovanja, ki ga opravljajo varnostniki in policisti, v največji meri preprečuje nasprotujočim navijaškim skupinam, da bi se lahko spopadle znotraj prireditvenega prostora.

3.4 *Požarna varnost*

Požarno varnost na javnih objektih ter posledično rizičnih nogometnih tekmah ureja Zakon o varstvu pred požarom, ki ima svoj osnovni cilj zapisan v 4. členu: »Cilj dejavnosti in ukrepov varstva pred požarom je varovanje ljudi, živali, premoženja in okolja pred požarom in eksplozijo.« (Zakon o varstvu pred požarom, 2017)

Ta zakon tudi predvideva, da so že v osnovi objekti grajeni tako, da omogočajo varstvo pred požarom, organizatorju pa nalaga, da mora imeti izdelan požarni red ter evakuacijski načrt ter da mora zagotoviti proste evakuacijske poti. V zakonu je tudi predvideno, kako morajo biti evakuacijske poti označene, kje in kako morajo biti nameščena sredstva za gašenje, le-ta pa morajo biti tudi označena. V 37. členu 3. odstavek nalaga, da mora požarno stražo organizirati prireditelj javnega shoda ali prireditve, na kateri je nevarnost, da izbruhne požar ali pride do eksplozije, kamor se štejejo tudi nogometne tekme. Zakon pa pove, da to požarno stražo lahko opravljajo le gasilci. (Zakon o varstvu pred požarom, 2017) Isti zakon ureja tudi tehnično varovanje pred požarom, ki mora imeti tudi ustrezno potrdilo o pravilnem delovanju.

3.5 *Možnosti terorističnih napadov*

Možnost terorizma je vedno prisotna povsod na svetu, zato tudi Slovenija ni izjema. Možnost terorističnega napada na javno prireditev, kot je množično obiskana nogometna tekma, je seveda prisotna. Kljub slovenski zunanji politiki in dejstvu, da je Slovenija članica zveze NATO ter prav tako članica koalicije za boj proti teroristični organizaciji ISIS, je stopnja teroristične ogroženosti v Sloveniji na najnižji stopnji, deloma tudi zaradi dejstva, da smo zaradi svoje majhnosti na srečo manj zanimiva tarča za teroriste. Čeprav se Slovenija še vedno šteje med bolj varne države in je zato minimalna stopnja za teroristični napad, menim, da bi morala država predvideti možnost, s katero bi zagotovili višjo stopnjo varnosti na javnih prireditvah v zvezi s preprečevanjem terorističnih napadov. Sedanja zakonska ureditev ne omogoča zasebno varnostnim službam, da bi njihovi varnostniki oboroženi opravljali naloge varovanja ljudi in

premoženja, kar močno omejuje njihovo sposobnost, kako odreagirati v primeru terorističnega napada, zato so v tem smislu popolnoma odvisni od prisotnosti policije.

3.6 Prepovedani predmeti

Prepovedani predmeti so predmeti, ki jih na podlagi zakona ali reda na varovanem območju ni dovoljeno imeti v posesti oziroma z njimi razpolagati. Kot kršitev se šteje, če je oseba zalotena že pri poskusu vnosa le-teh na varovano območje oziroma objekt.

3.6.1 Zaseg predmetov

Zakon pravi, da varnostnik predmetov ne sme zaseči, lahko pa jih zadrži, to pravico mu daje Zakon o zasebnem varovanju, in sicer 4. odstavek 49. člena: »Varnostnik sme zadržati predmete, za katere sumi, da bi jih bilo možno uporabiti za napad ali za samo poškodovanje ali pa da so bili le-ti uporabljeni pri kaznivem dejanju oziroma prekršku. Isto velja za predmete in snovi, ki jih na podlagi zakona ali reda na varovanem območju ni dovoljeno imeti v posesti. Če varnostnik najde orožje ali predmet, ki se šteje kot nevaren oziroma nevarno snov, in predmete, ki so predmet kaznivega dejanja ali prekrška, je dolžan te predmete predati policiji. Ostale predmete pa lahko vrne osebi, ko prenehajo razlogi za zadržanje.« (Zakon o zasebnem varovanju, 2017) V praksi je to videti tako, da kadar varnostnik najde predmete, ki jih oseba ne skriva, a jih red na varovanem območju prepoveduje, le-ta osebo opozori, naj predmete odnese v avto oziroma naj jih odloži pred vhodom na prireditven prostor. Kadar pa so ti predmeti skriti in prepovedani (bakle), osebo zadrži in jo preda policistom, ki so prisotni za nadaljnji postopek.

3.7 Predmeti z rasistično vsebino

Šport naj bi povezoval vse ljudi, ne glede na barvo kože, veroizpoved ali spol. Zato je vnos predmetov oziroma plakatov ali napisov, ki bi bili rasistične ali ksenofobne narave, prepovedan. V preteklih letih so vsi večji nogometni klubi v Sloveniji že plačali kazni, ker so njihovi navijači vnašali takšne predmete na prireditve ali pa vzklikali rasistične slogane. Prav iz tega razloga se organizatorji posvečajo temu, da imajo na vseh vhodi, kjer vstopajo organizirane navijaške skupine, posebej usposobljene ljudi, ki poznajo rasistične simbole ter slogane, da prepoznajo in te vsebine izločijo iz koreografij navijaških skupin.

3.7.1 Rasizem

Rasizem je oblika diskriminacije, ki temelji na mišljenju, da so ljudje različnih ras različno vredni. Pogosto pa se rasizem kaže kot negativni vidik nacionalizma ali pa v obliki nasilja, in sicer tako psihičnega kot tudi fizičnega ter tudi v obliki diskriminacije.

3.7.2 Ksenofobija

Ksenofobija je sovraštvo do tujcev, kar se posebej izraža na tekmah, kjer igrajo tekme igralci različnih držav. Danes so ksenofobi predvsem pripadniki družbenih slojev, ki so revni, brez zaposlitve ali perspektive, saj so tujci zanje ostali moteč dejavnik ter žrtve za izživljanje.

3.7.3. Žaljivke

Pod kategorijo žaljivk spadajo različni slogani ali kratice, ki so večinoma namenjeni predstavnikom oblasti ali pa policiji, takšne žaljivke so pogostno namenjene tudi nasprotni navijaški skupini. Med žaljivke, ki jih na nogometnih tekmah srečamo najpogosteje se pojavi kratica »A.C.A.B. (All caps are bastards)«, ki je zaradi očitnega žaljenja policistov prepovedana, kar pa so nogometni huligani hitro obšli z novo kratico »1312«, ki predstavlja črke v abecedi in lahko to številko opazimo skoraj na vseh večjih nogometnih stadionih v obliki grafitov.

3.7.4. Nacionalizem

Nacionalizem je povečevanje svojega naroda med tem, ko glasno izražajo svoje nezadovoljstvo proti tujcem v državi in zaničevanjem ostalih narodov.

3.7.5. Stereotipi v Sloveniji

Žal tudi Slovenija ni imuna na stereotipe kot so rasizem, ksenofobija ali žaljivke. V Slovenskem navijaškem prostoru se najpogosteje pojavijo žaljivke, ki so namenjene bodisi policiji ali nasprotni navijaški skupini prav tako pa se prepogosto pojavijo tudi simboli ki so znak tako ksenofobije in rasizma se pa ta trend tudi po zaslugi stroge varnosti in pregledu transparentov z leti zmanjšuje.

4 REDITELJSKA SLUŽBA

Rediteljska služba je ena od služb, ki je odgovorna za zagotavljanje javnega reda na nogometni tekmi oziroma javni prireditvi. Pri rediteljski službi govorimo o neprofesionalni ali laični obliki zagotavljanja varnosti, saj reditelji nimajo predpisanega izobraževanja oziroma usposabljanja za opravljanje njihovega dela, kot je to urejeno pri varnostnikih. Kljub temu pa se je rediteljska služba izkazala za dobro rešitev pri zagotavljanju varnosti na rizičnih nogometnih tekmah posebej v smislu opozarjanja in usmerjanja obiskovalcev ter dela na cestnih zaporah, saj so to dela, kjer ni treba imeti posebej usposobljenega varnostnega osebja. Zakonska podlaga za delo rediteljske službe je Zakon o javnih zbiranjih, ki predpisuje, katere naloge lahko opravlja reditelj ter kdo je lahko reditelj.

4.1 Reditelj

Zakon o javnih zbiranjih pravi: »Reditelj je lahko le državljan Republike Slovenije, ki je star najmanj 18 let in ima ustrezne psihofizične sposobnosti za opravljanje nalog reditelja glede na značaj shoda oziroma prireditve.« (Zakon o javnih zbiranjih, 2017) To nekoliko poenostavljeno pomeni, da zakon ne postavlja nobenih posebnih omejitev, kdo je lahko reditelj, ampak je to lahko vsak polnoleten državljan Republike Slovenije.

Ob tem zakon tudi predpisuje, da mora biti reditelj s telovnikom, posebnim trakom ali kako drugače na obleki vidno označen z napisom »reditelj«, ter da pri svojem delu ne sme biti oborožen ali uporabljati drugih prisilnih sredstev.

4.2 Naloge reditelja

Naloge reditelja so predvsem, da prepreči dostop osebi, ki moti red na shodu ali prireditvi, osebi, ki bi želela na shod oziroma prireditev prinesiti predmete oziroma snovi, ki so prepovedane (orožja, eksplozivne snovi, pirotehnične izdelke ali nevarne predmete oziroma snovi), prav tako pa tudi osebi, ki je vidno pod vplivom alkohola in je pričakovati, da bo v takšnem stanju kršila red. Reditelj prav tako skrbi za red na shodu oziroma prireditvi. (Zakon o javnih zbiranjih, 2017) Na nogometnih tekmah reditelj prepreči vstop osebam predvsem takrat, kadar le-te nimajo vstopnice ali pa ni pravilna ter kadar se zgodi, da pri osebi najde prepovedane predmete, čeprav to po navadi naredijo usposobljeni varnostniki.

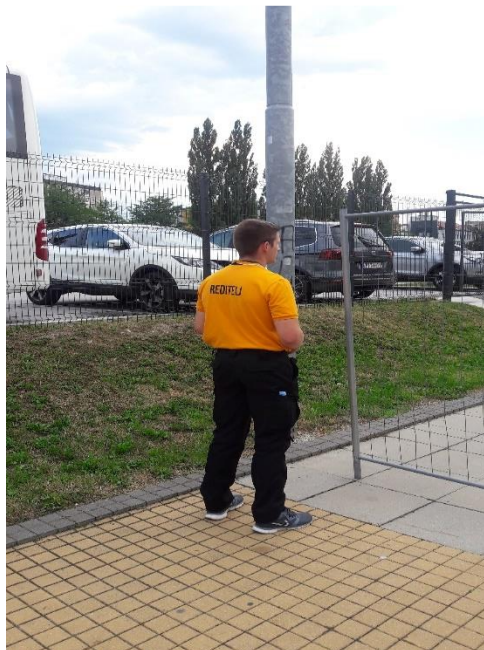
4.3 Ukrepi reditelja

Zakon o javnih zbiranjih ne govori v ukrepih reditelja, ampak govori o dejanjih, ki jih reditelj sme početi med opravljanjem svojega dela, kar zakon navaja v 2. odstavku 25. člena. »Za izvrševanje svojih nalog reditelj udeležence usmerja, obvešča, opozarja, izreka prepovedi ter s fizično ali mehansko oviro prepreči dostop na prireditveni prostor. Kadar je za izvrševanje naloge iz druge alineje prejšnjega odstavka tega člena to nujno potrebno, lahko reditelj pri vstopu na prireditveni prostor površinsko pregleda osebno prtljago udeleženca, če udeleženec s tem soglaša.« (Zakon o javnih zbiranjih, 2017) Pomembno je vedeti, da sme reditelj površinsko pregledati le prtljago, ko so za to podani pogoji in nikoli osebe. O svojem posredovanju in ukrepih mora reditelj obveščati vodjo rediteljev.

4.4 Mnenje o ukrepih rediteljske službe

Rediteljska služba ima na voljo razmeroma veliko ukrepov za zagotavljanje varnosti na javnih prireditvah glede na to, da reditelji niso posebej usposobljeni za opravljanje svojega dela. Menim pa, da bi zakon lahko rediteljski službi dal tudi ukrep preverjanja identitete oseb, saj bi ta ukrep rediteljem v praksi močno olajšal delo. Menim, da za preverjanje identitete ni potrebno, da je osebje posebej usposobljeno. Reditelji pa bi morali biti usposobljeni vsaj toliko, da bi vedeli, kaj pomeni opravljanje površinskega pregleda prtljage, zato bi bilo smiselno, da bi imeli opravljen vsaj nekaj urni tečaj.

Slika 1: Reditelj med delom na zapori (Stadion Ljudski vrt)

Vir: (Reditelj na zapori, 2017)

5 VARNOSTNA SLUŽBA

Varnostna služba je dolžna svoje delo opravljati v skladu z Zakonom o zasebnem varovanju (ZzsaV-1) ter etičnimi in strokovnimi standardi stroke. Varnostna služba mora delo opravljati strokovno in z ustrezno usposobljenimi varnostniki. Zato govorimo, da so varnostne službe profesionalni segment zagotavljanja varnosti. Pred začetkom dela mora imeti z naročnikom (organizatorjem nogometne tekme) sklenjeno pogodbo.

5.1 Varnostnik/Varnostnica

Varnostnik je lahko le oseba, ki izpolnjuje pogoje, ki jih predpisuje Zakon o zasebnem varovanju, in sicer: oseba mora biti stara najmanj 18 let, ima državljanstvo države članice Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora ali Švicarske konfederacije, biti mora strokovno usposobljen za delo, ki ga bo opravljal, oseba mora biti varnostno preverjena in ne sme imeti varnostnih zadržkov, v obdobju dveh let mu ni bila odvzeta službena izkaznica zaradi kršitev Zakona o zasebnem varovanju, oseba mora biti zdravstveno in fizično sposobna za vrsto del, ki jih bo opravljala, in oseba mora obvladati slovenski jezik. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017)

5.2 Ukrepi varnostnega osebja

Pri opravljanju nalog zasebnega varovanja mora varnostnik, kadar meni, da so na varovanem območju ogrožene osebe, premoženje, kršen red (tudi javni), za zagotavljanje varnosti na varovanem območju izvajati številne ukrepe. Ukrepi so dejanja, ki jih varnostnik sme izvajati med opravljanjem svojih nalog. To so:

- opozorilo,
- ustna odredba,
- ugotavljanje identitete,
- površinski pregled,
- preprečitev vstopa oziroma izstopa z varovanega območja,
- zadržanje osebe,
- uporaba fizične sile,
- uporaba sredstev za vklepanje in vezanje.

Varnostnik lahko v primerjavi z uradnimi osebami zavodov za prestajanje zapornih kazni, policijo, vojsko in drugimi uradnimi osebami državnih organov in lokalnih skupnosti uporablja

le ukrepe: preverjanje identitete, opozorilo in ustne odredbe. Uporaba ostalih ukrepov varnostnika je proti tem osebam prepovedana, kadar te osebe na varovanem območju opravljajo svoje naloge. Varnostnik ima tudi možnost uporabe drugih ukrepov, kadar tako določa zakon, ki ureja posamezno področje (varovanje letališč, igralnic, jedrskih objektov). Varnostnik lahko uporablja tudi sisteme tehničnega varovanja v skladu z zakoni in predpisi, ki urejajo to področje. Prav tako pa lahko varnostnik uporablja druga sredstva, določena z Zakonom o zasebnem varovanju.

5.2.1 Opozorilo

Varnostnik sme opozoriti osebo na okoliščine in ravnanje, ki pomeni ali bi pomenilo kršitev reda ali javnega reda na varovanem območju. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017) Opozorilo je najpogostejše uporabljen ukrep.

5.2.2 Ustna odredba

Varnostnik lahko osebi, ki s svojim ravnanjem krši red ali javni red na varovanem območju, ogroža varnost ljudi na varovanem območju ali pa premoženje, izreče ustno zahtevo, naj s kršitvijo takoj preneha ali pa zapusti varovano območje. Oseba, proti kateri je varnostnik ta ukrep uporabil, je dolžna ravnati v skladu z njim.

5.2.3 Ugotavljanje identitete

Varnostnik lahko ugotavlja identiteto osebe na varovanem območju, kadar je to določeno z redom na varovanem območju ali pa je to nujno potrebno za zagotovitev varnosti ljudi in premoženja, ki jih varuje. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017) Kadar oseba nima pri sebi osebne dokumenta, lahko varnostnik identiteto potrdi tudi na kakšen drug način.

5.2.4 Površinski pregled

Varnostnik sme površinsko pregledati vrhnja oblačila, notranjost vozila, tovor in prtljago osebe na varovanem območju, če je to potrebno za varnost ljudi in premoženja ali za varnost osebe, ki jo varuje, ali če tako določa red na varovanem območju in če oseba s tem soglaša.

Ne glede na prejšnji odstavek lahko varnostnik opravi površinski pregled tudi brez soglasja osebe, če obstaja nevarnost napada ali samo poškodovanja, kadar so podani pogoji za zadržanje osebe.

Površinski pregled se opravlja neposredno ali s tehničnimi sredstvi. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017)

5.2.5 *Preprečitev vstopa oziroma izstopa z varovanega območja*

Varnostnik lahko osebi izreče prepoved vstopa na varovano območje, kadar oseba ne soglaša s površinskim pregledom oziroma pri tem najde predmete, ki so na varovanem območju prepovedani, ali pa nevarne predmete; če se oseba ne strinja z ugotavljanjem istovetnosti oziroma identitete ni mogoče ugotoviti; če oseba ne spoštuje reda ali javnega reda in kadar je to potrebno, da se prepreči neposredno ogrožanje ljudi in premoženja na varovanem območju.

Pri preprečitvi vstopa ni nujno, da varnostnik uporabi fizično silo, ampak lahko to stori le besedno in kadar je res nujno potrebno in drugače ne more zagotoviti izvajanje tega ukrepa. Šele takrat varnostnik nadaljuje s stopnjevanjem ukrepov.

5.2.6 *Zadržanje osebe*

Varnostnik lahko zadrži osebo do prihoda policije, a ne več kot dve uri, kadar je oseba zalotena v okoliščinah, za katere sumi, da kažejo na storitev kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, kadar je oseba zalotena pri kršitvi javnega reda ali reda na varovanem območju in ne ravna v skladu z ukrepi varnostnega osebja oziroma preprečuje izvajanje ukrepov s silo ali grožnjo, ali pa kadar oseba pri vstopu ali izstopu iz varovanega območja nasprotuje preverjanju identitete ali površinskega pregleda oblačil ali vozila tovora in prtljage. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017)

Varnostnik lahko osebo zasleduje in zadrži tudi zunaj varovanega območja. Varnostnik pa je dolžan takoj obvestiti policijo o zadržanju osebe. Varnostni menedžer pa mora v 48 urah podati tudi pisno prijavo na pristojno policijsko postajo.

Če varnostnik zadržane osebe po pretečenih dveh urah od začetka zadržanja ne preda policiji, jo mora izpustiti.

5.2.7 *Fizična sila*

Varnostnik lahko uporabi fizično silo, kadar drugače ne more preprečiti nedovoljenega vstopa na varovano območje, odstraniti osebe iz varovanega območja, preprečiti ogrožanja varnosti ljudi in premoženja na varovanem območju ali pa preprečiti napada nase ali osebe, ki jih varuje, ali pa zadržati osebe do prihoda policije. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017)

Varnostnik pa je dolžan takoj obvestiti policijo o zadržanju osebe. Varnostni menedžer mora v 48 urah podati tudi pisno prijavo na pristojno policijsko postajo.

5.2.8 Uporaba sredstev za vklepanje in vezanje

Varnostnik lahko uporabi sredstva za vklepanje ali vezanje, kadar: s fizično silo ne more preprečiti neposrednega ogrožanja varnosti na varovanem območju; ne more odvrniti istočasnega protipravnega napada nase ali osebo, ki jo varuje; ali če drugače ne more zadržati osebe do prihoda policije. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017) Prav tako je varnostnik o njihovi uporabi dolžan nemudoma obvestiti policijo, varnostni menedžer pa v 48 urah podati pisno poročilo na pristojno policijsko postajo.

5.3 Druga sredstva

Zakon govori o drugih sredstvih, ki jih varnostno osebje sme uporabljati pri izvajanju določenih nalog. Ta sredstva so: plinski razpršilec, službeni pes, strelno orožje.

5.3.1 Plinski razpršilec

Varnostnik lahko uporabi plinski razpršilec le takrat, kadar ne more drugače preprečiti napada nase. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017)

Varnostniki pa morajo biti za uporabo plinskega razpršilca posebej usposobljeni po posebnem programu, ki ga predpiše minister.

5.3.2 Službeni pes

Varnostnik lahko uporablja službenega psa na varovanem območju za zagotavljanje varnosti ljudi in premoženja. Pes je lahko uporabljen le za zaznavo snovi in oseb na varovanem območju, nikoli pa ne sme biti uporabljen kot prisilno sredstvo. Pes mora imeti nagobčnik in mora biti na vrvici pod neposrednim nadzorom varnostnika. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017)

Varnostnik more biti posebej usposobljen vodnik službenega psa, prav tako pa mora biti tudi pes usposobljen po posebnem programu, ki ga predpiše minister. Služben pes je najmanjkrat uporabljen kot drugo sredstvo pri slovenskih zasebno-varnostnih službah, saj je tudi njegova uporaba močno omejena.

5.3.3 Strelno orožje

Varnostnik sme uporabiti strelno orožje med opravljanjem svojih nalog, kadar ne more drugače zavarovati življenja ljudi ali preprečiti istočasnega protipravnega napada, ki ogroža življenje njega ali osebe, ki jo varuje.

Preden varnostniki uporabijo strelno orožje, morajo, kadar okoliščine to dopuščajo, osebo, zoper katero naj bi uporabili strelno orožje, opozoriti s klicem: »Stoj, streljal bom!« in z opozorilnim strelom.

Varnostniki, ki nosijo in uporabljajo strelno orožje, se morajo redno strokovno usposablјati v ravnanju s strelnim orožjem in njegovi uporabi. (Zakon o zasebnem varovanju, 2017)

Do uporabe strelnega orožja varnostnika v Sloveniji na srečo še ni prišlo, ampak ga varnostniki, ki so za to usposobljeni, velikokrat nosijo med opravljanjem svojih nalog, kjer to predpisuje zakon.

5.4 Ukrepi varnostnega osebja na javnih prireditvah

Pri varovanju javnih prireditev, kamor se štejejo tudi rizične nogometne tekme, so dovoljeni le ukrepi varnostnega osebja, uporaba drugih sredstev pa je prepovedana. Varnostniki smejo torej za zagotavljanje javnega reda na javnih prireditvah uporabljati naslednje ukrepe:

- opozorilo,
- ustna odredba,
- ugotavljanje identitete,
- površinski pregled,
- preprečitev vstopa oziroma izstopa z varovanega območja,
- zadržanje osebe,
- uporaba fizične sile,
- uporaba sredstev za vklepanje in vezanje.

5.5 Poročanje o uporabi ukrepov

Varnostnik je dolžan takoj obvestiti, kadar uporabi fizično silo, sredstva za vklepanje in vezanje, plinski razpršilec, strelno orožje ali pa osebo zadrži. Imetnik licence pa je v 48 urah dolžan poslati pisno poročilo o uporabljenih ukrepih na pristojno policijsko postajo. Ker pa je na javnih prireditvah od ukrepov, o katerih je treba poročati, dovoljena le uporaba fizične sile, varnostniki na takšnih prireditvah poročajo le o njej, če je bila le-ta uporabljana.

5.6 Nadzor o uporabi ukrepov

Celoten nadzor nad opravljanjem zasebnega varovanja opravlja Inšpektorat RS za notranje zadeve. Policija pa opravlja določene dele nadzora, kot je to določeno v 4. odstavku 73. člena Zakona o zasebnem varovanju.

5.6.1 Nadzor IRSNZ

Inšpektorat za notranje zadeve Republike Slovenije je ob policiji primarno zadolžen za opravljanje nadzora nad delom zasebno varnostnih služb. Med pisanjem diplomskega dela sem pridobil enega od njihovih poročil o nadzoru, ki so ga opravili na nogometnih tekmah po Sloveniji. V poročilu o opravljenem inšpekcijskem nadzoru številka: 020-62/2016/4(4-15), ki ga je opravil Inšpektorat Republike Slovenije za notranje zadeve dne 7. 4. 2016 je razvidno, da so bili varnostniki večinoma ustrezno opremljeni in usposobljeni za opravljanje dela. Strinjam se z ugotovitvami, da so površinski pregledi opravljeni bolj površno, predvsem v zadnjih minutah pred tekmo zaradi povečanega pritiska na vhode. Menim pa, da poročilo inšpektorata zadeve preveč posplošuje v tistem delu, kjer navaja, da površinske preglede opravljajo tudi reditelji, saj stadion, kjer sem opravljal praktično izobraževanje za opravljanje površinskih pregledov, uporablja le varnostnike. Prav tako menim, da je komunikacija na tem stadionu med organizatorjem, reditelji in varnostno službo dobra in tekoča in zato ne prihaja do varnostnih lukenj. Se pa s poročilom močno strinjam v delu, kjer opozarja, da je stopnja nevarnosti terorističnih napadov v Evropi še vedno visoka.

5.7 Mnenje o ukrepih varnostnega osebja

Menim, da ima varnostna služba sicer na voljo dovolj ukrepov in drugih sredstev za opravljanje svojega dela, vseeno pa bi varnostna služba morala imeti možnost uporabe drugih sredstev tudi na javnih prireditvah. Posebej pomembno se mi zdi, da bi bilo smiselno, če bi imeli omogočeno uporabo plinskega razpršilca, saj so varnostniki velikokrat tudi tarče fizičnih napadov in bi jim to koristilo, prav tako pa bi bilo manj poškodb varnostnikov kot tudi kršiteljev. Prav tako pa menim, da bi moral zakon zaradi vnosa prepovedanih predmetov na javnih prireditvah omogočati bolj temeljite površinske preglede prtljage, kar varnostniki s trenutnimi omejitvami zelo težko preprečijo.

6 Policija

Policija svoje delo opravlja v skladu z Zakonom o nalogah in pooblastilih policije. Prav tako pa je dolžna izpolnjevati dolžnosti, ki jim jih nalaga Zakon o javnih zbiranjih. Sodelovanje policije pri organiziranju varovanja je zelo pomembno, saj ima policija veliko pooblastil, s katerimi lahko vzdržuje javni red. Prav tako pa imajo veliko izkušenj z varovanjem ter odlično splošno poznavanje varnostnih razmer na terenu.

6.1 Policijska pooblastila

Pri opravljanju policijskih nalog smejo policisti:

- zbirati obvestila,
- vabiti,
- opozarjati,
- ukazovati,
- ugotavljati identiteto oseb in izvajati identifikacijski postopek,
- iskati osebe,
- izvajati prikrito in namensko kontrolo,
- izvajati prepoznavo oseb po fotografijah,
- izdelovati fotorobote,
- izvajati poligrafski postopek,
- postavljati cestne zapore z blokadnimi točkami,
- uporabljati tuja prevozna sredstva, sredstva za zveze ali druga sredstva,
- opravljati varnostne preglede,
- opravljati preglede oseb,
- vstopati v tuja stanovanja in v druge prostore,
- zasegati predmete,
- opravljati protiteroristične preglede,
- začasno omejevati gibanje oseb,
- privedi osebe,
- prepovedati približevanje določeni osebi, kraju ali območju,
- prepovedati udeležbo na športnih prireditvah,
- prekiniti potovanje,
- pridržati osebe,
- uporabljati prisilna sredstva,
- varnostno preverjati osebe,

- izvajati akreditacijski postopek,
- izvajati policijska pooblastila na vodah,
- zbirati in obdelovati podatke in
- izvajati druga policijska pooblastila, določena v zakonih.

To so splošna policijska pooblastila, večino le-teh pa policija ne potrebuje za zagotavljanje javnega reda in miru na javnih prireditvah. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

6.2 Dolžnosti policije na javnih prireditvah

Če je javna prireditev (rizična nogometna tekma) organizirana v skladu z Zakonom o javnih zbiranjih, je policija dolžna zagotoviti nemoten potek prireditve. Prav tako je policija dolžna zagotavljati red na velikih mednarodnih športnih prireditvah. (Zakon o javnih zbiranjih, 2017)

Kadar glede na naravo shoda oziroma prireditve ali glede na okoliščine, v katerih poteka shod oziroma prireditev, okoliščine kažejo na to, da bi lahko prišlo do ravnanj iz 26. oziroma 27. člena Zakona o javnih zbiranjih in obstaja možnost, da bodo potrebni njeni ukrepi, policija v soglasju z organizatorjem določi potrebno število policistov za pomoč pri vzdrževanju reda na shodu oziroma prireditvi. V takšnem primeru se vodja policistov sporazume z vodjo o načinu sodelovanja. (Zakon o javnih zbiranjih, 2017) Policija ima na javnih prireditvah še veliko drugih dolžnosti, predvsem tiste, ki jim jih nalaga Zakon o javnih zbiranjih.

6.3 Dolžnosti organizatorja do policije

Organizator shoda oziroma prireditve je v primerih, ki jih določa zakon, dolžan sodelovati s policijo tudi pri načrtovanju ukrepov za vzdrževanje reda na shodu oziroma prireditvi. Kadar je v primerih, določenih z zakonom na prireditvi, potrebno sodelovanje policije, je organizator dolžan povrniti vse stroške, ki so v zvezi s tem nastali. (Zakon o javnih zbiranjih, 2017)

6.4 Pooblastila, ki jih policija uporablja na rizičnih tekmah

Policija uporablja veliko od zakonsko dovoljenih pooblastil, ki jih ima na voljo. Navedel bom le pooblastila, ki jih uporabljajo najpogosteje za zagotavljanje javnega reda in miru:

- zbirati obvestila,
- opozarjati,
- ukazovati,
- ugotavljati identiteto oseb in izvajati identifikacijski postopek,
- izvajati prepoznavo oseb po fotografijah,
- opravljati preglede oseb,
- zasegati predmete,
- prepovedati udeležbo na športnih prireditvah,
- pridržati osebe,
- uporabljati prisilna sredstva.

6.4.1 Zbiranje obvestil

Policisti zbirajo obvestila od oseb, ki bi lahko dale koristne podatke za uspešno opravljanje policijskih nalog, določenih s tem ali drugim zakonom. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017) Ta ukrep policisti uporabljajo predvsem takrat, ko do neke kršitve že pride in potrebujejo podatke, da razjasnijo okoliščine ali najdejo storilca.

6.4.2 Opozarjanje

Policisti smejo opozoriti fizične in pravne osebe ter državne organe na okoliščine, ravnanja ali opustitev ravnanj, ki ogrožajo ali bi lahko ogrožale javni red, življenje, osebno varnost ali premoženje. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

To pooblastilo uporabljajo predvsem za opozarjanje fizičnih oseb, da preprečijo kršitve javnega reda in miru.

6.4.3 Ukazovanje

Z ukazom lahko policisti fizičnim in pravnim osebam ter državnim organom dajejo navodila in zahtevajo od njih ravnanja ali opustitev ravnanj, da bi opravili policijske naloge, ki jim jih nalaga zakon. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

Policisti prav tako ukazujejo, predvsem fizičnim osebam, naj opustijo neko dejanje, ki bo privedlo do kršitev javnega reda in miru.

6.4.4 Ugotavljanje identiteto oseb

Policisti imajo za ugotavljanje identitete osebe veliko pooblastil in razlogov, zakaj se zanje lahko odločijo. Za nogometne tekme je pomemben predvsem 2. odstavek 40. člena: »Za zadrževanje na določenem kraju ali v določenem času se šteje zlasti navzočnost na javnih krajih, kjer je gibanje dovoljeno pod določenimi pogoji, v okolihu varovanih objektov, objektov posebnega pomena ali na drugih krajih, zlasti kjer je večja dnevna, občasna ali trenutna migracija ljudi oziroma na javnem prevoznem sredstvu, če gre za varnostno tvegana območja.« (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

6.4.5 Izvajati prepoznavo oseb po fotografijah

Policisti lahko zaradi odkrivanja storilca kaznivega dejanja ali prekrška ali ugotavljanja identitete neznane osebe opravijo prepoznavo oseb po slikah. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017) To pooblastilo je zelo pomembno, kadar policija prepozna storilce na videonadzorih posnetkih.

6.4.6 Opravljati preglede oseb

Policisti lahko zaradi zasega predmetov opravljajo površinski pregled osebe, kadar na podlagi njihove zaznave menijo, da ima oseba pri sebi predmete, ki jih je treba zaseči. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

6.4.7 Zaseg predmetov

Policisti smejo pri opravljanju policijskih nalog zaseči predmete, ki so primerni za napad ali samopoškodbo, ter predmete, s katerimi se lahko huje ogrozi javni red ali splošna varnost ljudi ali premoženja. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

S tem pooblastilom policisti lahko in tudi zasegajo prepovedane predmete na varovanem območju oziroma predmete, ki so bili najdeni s strani varnostnikov pri površinskih pregledih obiskovalcev.

6.4.8 Prepoved udeležbe na športni prireditvi

Če je bila oseba na športni prireditvi ali v zvezi s športno prireditvijo, ki jo določa zakon, ki ureja šport, zalotena pri dejanju, ki ima znake prekrška zoper javni red in mir z znaki nasilja ali prekrška iz zakona, ki ureja javna zbiranja, ali pri dejanju, ki ima znake kaznivega dejanja z znaki nasilja in je glede na okoliščine mogoče pričakovati, da bo nadaljevala s takšnimi ravnanji, ji sme policist izreči ukrep prepoved udeležbe na športnih prireditvah za obdobje dveh let. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017) Menim, da bi lahko policisti ta ukrep uporabljali večkrat in kršiteljem prepovedali obiskovanje športnih prireditev.

6.4.9 Pridrzanje osebe

Policisti smejo pridržati osebo, ki:

- moti ali ogroža javni red, če javnega reda ne morejo drugače vzpostaviti ali če ogrožanja ne morejo drugače odvrniti,
- krši odrejeno prepoved udeležbe na športnih prireditvah. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

6.4.10 Uporaba prisilnih sredstev

Policisti smejo uporabiti prisilna sredstva za preprečitev ali odvrnitev nevarnosti, če z milejšim ukrepom niso mogli zagotoviti varnosti oziroma javnega reda.

Pri opravljanju policijskih nalog smejo policisti uporabiti naslednja prisilna sredstva:

- sredstva za vklepanje in vezanje,
- telesno silo,
- plinski razpršilec,
- palico,
- službenega psa,
- električni paralizator,
- sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev,
- konjenico,
- posebna motorna vozila,
- vodni curek,
- plinska sredstva in druga z zakonom določena sredstva za pasivizacijo,
- strelno orožje. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

6.5 Poročanje o uporabi pooblastil

O vsaki uporabi policijskega pooblastila morajo policisti poročati v poročilu o opravljenem delu, če poročila ne pišejo, pa v pisnem aktu o uporabi policijskega pooblastila ali v uradnem zaznamku.

Pisne akte iz prejšnjega odstavka mora policist izdelati najkasneje v 24 urah od takrat, ko je policijsko pooblastilo uporabil. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017) Določilo je mnogo bolj strogo kot pri varnostnikih, saj so oni dolžni poročati le takrat, kadar osebo zadržijo ali uporabijo prisilna sredstva.

6.6 Poročanje o uporabi prisilnih sredstev

O vsaki uporabi prisilnega sredstva mora policist čim prej, najpozneje pa do konca delovnega časa, ko je uporabil prisilno sredstvo, poročati pisno v obliki uradnega zaznamka o uporabi prisilnih sredstev.

Policist mora neposredno po uporabi ustno obvestiti vodjo policijske enote, če je zaradi uporabe prisilnih sredstev nastala telesna poškodba ali premoženjska škoda ali je uporabil strelno orožje. Policist je takoj dolžan obveščati vodjo o uporabi strelnega orožja. (Zakon o nalogah in pooblastilih policije, 2017)

6.7 Nadzor o uporabi pooblastil in prisilnih sredstev

Nadzor nad ukrepi vodi neposredni nadrejeni, v primerih, ko je nadzor določen z zakonom, se imenuje komisija, ki preverja zakonitost in strokovnost uporabe ukrepov. Za obravnavanje pritožb proti policistom je v pomiritvenem postopku zadolžena policija, če postopek ni zaključen s pomiritvijo, pa se pritožba nadaljuje pred senatom. Pritožbe na senatih obravnavajo javni uslužbenci, zaposleni v notranji organizacijski enoti ministrstva, pristojni za reševanje pritožb.

6.8 Mnenje o pooblastilih policije

Policisti imajo na razpolago veliko sredstev za zagotovitev javnega reda na prireditvah. Na voljo imajo tudi veliko prisilnih sredstev, s katerimi lahko obvladujejo tudi množične kršitve javnega reda in miru. Menim, da imajo policisti na voljo dovolj pooblastil, da lahko svoje naloge opravljajo učinkovito, hkrati pa tudi menim, da je nadzor nad pooblastili, ki jih policisti uporabljajo, zadosten ali v nekaterih primerih celo prestrog.

7 PRIMERJAVA UKREPOV VARNOSTNIKA IN REDITELJA

Tabela 2: Primerjava ukrepov varnostnika in reditelja

	Varnostnik	Reditelj
1.	Opozorilo	Opozarjanje
2.	Ustna odredba	Usmerjanje
3.	Ugotavljanje identitete	Obveščanje
4.	Površinski pregled	Izrekanje prepovedi
5.	Preprečitev vstopa oziroma izstopa z varovanega območja	S fizično ali mehansko oviro preprečiti vstop na varovano območje
6.	Zadržanje osebe	Površinski pregled prtljage
7.	Uporaba fizične sile	
8.	Uporaba sredstev za uklepaje in vezanje	

Vir: (Kolman, Primerjava ukrepov, 2017)

Ukrepi, ki jih ima na razpolago reditelj, so bolj zaščitne narave, nima pa na razpolago nobenega ukrepa, s katerim bi lahko sam umiril osebo ali pa ji preprečil kršenje reda ali javnega reda. Prav tako pa nima na voljo nobenega ukrepa, s katerim bi lahko posredoval v primeru, da oseba njegovih navodil ne upošteva. Varnostnik ima na voljo mnogo več ukrepov, in sicer vse od najmilejšega, ki je zgolj opozorilo ter ustna odredba, ki jo je oseba dolžna ubogati, pa do ukrepov, ki mu omogočajo, da zagotovi red ter javni red na varovanem območju, tudi če oseba ne želi sodelovati oziroma prenehati s kršitvijo, saj ima na voljo veliko represivnih ukrepov. (Kolman, 2017) Potrebno se je zavedati, da lahko rediteljska služba z strokovnim delom in pristopom do oseb reši večino težav še predno se te sploh pojavijo in razvijejo saj če se za varnost skrbi pravilno in se navijače nasprotnih navijaških skupin pravočasno loči le redko pride do težav, ki pa jih je pogosto mogoče rešiti z primernim pristopom do osebe. Menim, da je najučinkovitejši sistem kadar rediteljska služba vzpostavi varnost na varovanem območju z usmerjanjem in opozarjanjem ljudi na določena ravnanja, ki so prepovedana, Varnostniki pa le to vzdržujejo z izvajanjem svojih zakonskih ukrepov kadar jih reditelji opozorijo, da neka oseba v postopku ne sledi njihovim navodilom in ukazom oziroma varnostna služba opravlja dela, ki so potrebna za zagotavljanje varnosti ampak jih rediteljska služba ne sme opravljati (preverjanje istovetnosti, površinski pregledi) . Žal pa se je v praksi že velikokrat pokazalo, da varnostniki niso motivirani, da bi svoje delo opravili strokovno ampak se raje obrnejo stran.

8 PRIMERJAVA UKREPOV VARNOSTNIKA IN POOBLASTIL POLICISTA

Tabela 3: Primerjava ukrepov policista in varnostnika na javnih zbiranjih

Primerjava ukrepov policista in varnostnika na javnih zbiranjih		
	Varnostnik	Policist
1.	Opozorilo	Opozorilo
2.	Ustna odredba	Ukaz
3.	Ugotavljanje identitete	Ugotavljanje identitete in izvajanje identifikacijskega postopka
4.	Površinski pregled	Izvajanje prepoznave oseb na fotografiji
5.	Preprečitev vstopa oziroma izstopa z varovanega območja	Pregled oseb
6.	Zadržanje osebe	Zaseg predmetov
7.	Uporaba fizične sile	Prepoved udeležbe na športni prireditvi
8.	Uporaba sredstev za uklepaje in vezanje	Pridržanje
9.		Uporaba prisilnih sredstev

Vir: (Kolman, Primerjava ukrepov, 2017)

Tabela 4: Primerjava prisilnih sredstev policista in varnostnika

Primerjava prisilnih sredstev policista in varnostnika		
	Varnostnik	Policist
1.	Uporaba fizične sile	Sredstva za vklepanje in vezanje
2.	Sredstva za vklepanje in vezanje	Telesna sila
3.	Plinski razpršilec	Plinski razpršilec
4.	Strelno orožje	Palica
5.		Službeni pes
6.		Električni paralizator
7.		Sredstva za prisilno ustavljanje prevoznih sredstev
8.		Konjenica
9.		Posebna motorna vozila
10.		Vodni curek
11.		Plinska sredstva in druga z zakonom določena sredstva za pasivizacijo
12.		Strelno orožje

Vir: (Kolman, Primerjava ukrepov, 2017)

Varnostniki imajo na voljo naštel le pooblastila, ki jih na rizičnih nogometnih tekmah najpogosteje izvajajo. Velika razlika je pri prisilnih sredstvih, ki jih imajo na voljo varnostniki in policisti, saj lahko varnostniki na javnih prireditvah uporabljajo le fizično silo in sredstva za vklepanje in vezanje, medtem ko smejo policisti uporabiti vsa prisilna sredstva, ki so v skladu z zakonom, in ko so za to podane okoliščine. Med ta prisilna sredstva spadajo tudi sredstva z katerimi lahko policija vzpostavi javni red in mir tudi takrat, ko se že varnost podre in pride do množičnih kršitev javnega reda in miru. Pod takšna sredstva spadajo predvsem sredstva, ki jih policija uporabi redko in sicer sredstva za nadzor množic kamor spadajo prisilna sredstva kot so: konjeniki, vodni top, policijski psi, solzivec, šok granate... Zasebno varnostne službe pa so ob takšnih masovnih kršitvah praktično nemočne tudi če se dogajajo znotraj njihovega varovanega območja saj nimajo možnosti uporabe nobenega prisilnega sredstva zoper množico ampak zgolj zoper posameznike. Odločitev se mi zdi pravilna, saj so policisti veliko bolj usposobljeni kot varnostniki in imajo na voljo več opreme. Smiselno pa se mi tudi zdi, da bi imeli varnostniki možnost uporabe plinskega razpršilca, vsaj za preprečitve istočasnega protipravnega napada nase. Prav tako pa menim, da bi morali varnostniki imeti možnost nošenja službenega orožja na javnih zbiranjih saj v današnjih časih vedno obstaja možnost terorističnega napada, ki pa ga varnostniki, ki niso oboroženi skoraj, da nebi mogli preprečiti. Pri varovanju rizičnih nogometnih tekem se velikokrat pokaže, da tam, kjer se končajo ukrepi in zmožnosti varnostnih služb, se prično pooblastila ter delo policije, saj je varnostna služba pristojna za zagotavljanje varnosti le na območju za katerega ima sklenjeno pogodbo z naročnikom za opravljanje varovanja. Pogosto pa do kršitev javnega reda in miru pride izven varovanega območja(ulice, ceste) kjer pa lahko posreduje samo policija. Najvišji nivo varnosti je zagotovljen takrat kadar oba segmenta varnosti, varnostna služba in policija sodelujeta in tako zagotovita varnost za vse udeležence neke javne prireditve, kar pa ni vedno lahko saj so včasih množice ljudi že močno razgrete in tudi pod vplivom alkohola zato že najmanjša napaka odgovornih za varnost pripelje, do izbruha nasilja. veliko manj ukrepov kot policisti pooblastil, kar je popolnoma logično, saj imajo tudi varnostniki manj nalog kot policisti. Varnostniki smejo svoje ukrepe uporabljati le na varovanem območju, medtem ko lahko policisti izvajajo pooblastila na celotnem ozemlju Republike Slovenije. V tabeli 3 sem naštel vse ukrepe, ki jih imajo na voljo varnostniki, medtem ko sem za policiste

9 PRIMERJAVA Z TEKMAMI UEFA

Kratice UEFA pomeni Union of European Football Associations v prevodu pa Evropska nogometna zveza. UEFA je vodilna evropska nogometna zveza pod njenim okriljem se dogajajo tekme v vseh evropskih državah in klubih tudi v nekaterih državah, ki so geografsko večinsko locirane v Aziji. UEFA predstavlja tudi mednarodno evropsko nogometno zvezo in organizira med državna (reprezentance različnih držav kot tudi mednarodna evropska klubska tekmovanja. UEFA je bila ustanovljena leta 1954 v Barselu. (UEFA, 2017)

9.1. Organizacija tekme pod okriljem UEFA

Organiziranje tekme pod okriljem je posebej zahtevno saj ima UEFA veliko svojih zahtev in protokolov, ki jih v Slovenskem prvenstvu ne poznamo. Že, ko se nogometni klub uvrsti v tako imenovani play off za vstop v ligo prvakov se tekme začnejo organizirati v skladu z UEFA protokoli. UEFA pošlje svoje predstavnike na stadion, ki ocenijo ali je stadion primeren za igranje tekme in predstavijo svoje zahteve ob tem pa tudi pripravijo načrte za krasitev stadiona v njihove uradne barve in ne v barve kluba kot je to v Slovenskem prvenstvu. Generalni del priprav stadiona se prične dva dni pred tekmo, ko na objekt prispe vsa oprema, ki jo je potrebno pripraviti tisti dan. UEFA poskrbi za vso potrebno opremo za oglaševanje in tudi pomožne sisteme v primeru, če bi prišlo do okvare primarnih sistemov. Velika razlika med tekmami UEFA in Prvo ligo Telekom Slovenije se opazi že v pripravah saj pri tekmah UEFA ni nič prepuščeno naključju ampak je vse skrbno načrtovano vsak kritični sistem pa mora imeti rezervo kot na primer celoten stadion mora imeti agregat za elektriko za primer izpada električnega toka, LED zasloni, ki predvajajo oglasna sporočila morajo imeti pa še en terciarni generator za primer izpada električnega toka in izpada sekundarnega napajanja.

9.2. Varovanje tekem UEFA v Sloveniji

Tako kot pri organizaciji tekme so posebnosti pojavijo pri načrtovanju varovanja saj ima UEFA svoje standarde kako je potrebno skrbeti za varnost na prireditvah, ki so pod njihovim okriljem. Najopaznejša razlika je obleka varnostnikov in rediteljev saj morajo obojni nositi telovnike z oznakami UEFA in napisi steward vsak telovnik pa ima številko s katero lahko prepoznajo osebo ki ga nosi, Edina razlika med telovniki rediteljev ter varnostnikov je v barvi, varnostniki imajo jopiče rumene barve med tem ko imajo reditelji jopiče oranžne barve. Prav zaradi jopičev se je pojavila v preteklosti že težava saj so UEFA jopiči namenjeni varnostnikom prišli navzkriž z Slovenskim zakonom, ki predpisuje kako mora biti varnostno osebje označeno zato so kasneje na jopiče dodali nalepke z napisom varovanje. Varovanje stadiona se prične s prihodom prve

opreme za prireditve kar je dva dni prej in traja vse do odhoda ljudi, ki jih je poslala UEFA kar je po navadi dan po tekmi. Za zagotavljanje varnosti mora biti prisotno 24 urno fizično varovanje objekta. Za potrebe varovanja samega javnega zbiranja se na tekmi UEFA uporabljajo tako rediteljska služba in zasebno varnostna služba vidimo pa lahko tudi povečano prisotnost policije. Pri organizaciji nogometnih tekem pod mednarodno krovno organizacijo pogosto nastopijo težave saj so njihovi protokoli in standardi v nasprotju z Slovenskimi zakoni in je zato potrebno veliko usklajevanja med predstavniki kluba in predstavniki UEFA, ki zelo neradi odstopajo od svojih protokolov in to storijo le takrat, ko je to nujno potrebno.

9.3. UEFA akreditacijski sistem

Za tekme, ki so pod okriljem UEFA se vzpostavi poseben akreditacijski sistem, ki ga določijo oni in se ga je potrebno striktno držati. Akreditacijski sistem velja vse 4 dni od začetka postavitve prireditvenega prostora pa do pospravljanja. Akreditacijski sistem pa je popolnoma vzpostavljen le za čas tekme, med tem časom je gibanje tudi z akreditacijo zelo omejeno saj je stadion razdeljen v sektorje vsak sektor pa ima dodeljeno barvo akreditacije, ki nosilcu omogoča gibanje le v tistem sektorju.

9.4. Primerjava UEFA in PLTS

Generalno gledano so tekme, ki se odvijajo pod okriljem UEFA povsem na drugem nivoju kot tiste, ki se igrajo v PLTS (Prva liga Telekom Slovenije) kar se seveda pozna pri zahtevnosti organiziranja tekme in tudi varovanja. Zahtevnost varovanja tekem UEFA je mnogo višja ne le zaradi njihovih zahtev temveč tudi zaradi dejstva, da so te tekme skoraj vedno popolnoma razprodane in, da v goste prihajajo klubi katerih ne poznamo tako dobro kot tistih v domači ligi in zato obstaja vedno možnost, da je varnostno osebje presenečeno glede obnašanja gostujočih navijačev ob tem pa se pojavi tudi jezikovna ovira saj le malo varnostnikov govori angleško na nivoju, ki je potreben za usmerjanje navijačev v gneči.

10 SKLEP

Skozi raziskavo, ki sem jo opravljal za pisanje tega diplomskega dela s pomočjo katere bi dokazal ali ovrgel svoje začetne hipoteze sem ugotovil, da sem nekatere hipoteze postavil pravilno med tem, ko so bile druge nekoliko zmotne. Prvo iz med postavljenih hipotez, ki pravi, da ima varnostna služba premalo zakonskih ukrepov ali pa, da je njihova uporaba preveč omejena sem potrdil, saj imajo varnostniki uporabo svojih zakonskih ukrepov močno omejeno, to pa se na javnih zbiranjih te vrste posebej močno opazi pri opravljanju površinskega pregleda prtljage, ki ga varnostniki ne morejo opraviti temeljito, ker ne smejo seči v notranjost prtljage. Prav tako pa se omejenost varnostnega osebja pokaže z prepovedjo uporabe drugih sredstev varnostnika na javnih zbiranjih pri tem bi posebej rad poudaril, da se mi zdi smiselno, da bi vsaj del varnostnikov varovanje javnih zbiranj opravljal oborožen saj so pretekli dogodki po svetu pokazali, da so prav takšne prireditve priljubljene tarče za teroristične napade, ki pa jih varnostniki brez orožja le s težavo preprečijo. Med opravljanjem raziskave kot tudi med opravljanjem praktičnega izobraževanja na tem področju sem ugotovil, da varnostniki svoje ukrepe le malo uporabljajo oziroma so pri uporabi le teh površni in prav to dejstvo delno potrjuje mojo hipotezo, ki pravi da varnostne službe zakonske ukrepe uporabljajo premalo ali pa jih uporabljajo nestrokovno. Težava je pri motiviranosti varnostnega osebja saj varnostniki niso motivirani, da bi svoje delo opravili kvalitetno in strokovno in prav iz tega razloga delo opravljajo hitro in pogosto tudi površno kar pa pripelje do lukenj v varnosti, ki lahko hitro postanejo nevarne ali pa ustvarijo atmosfero v kateri lahko pride do množičnih kršitev javnega reda in miru. Rešitev za to težavo vidim v tem, da bi se plače varnostnikom dvignile saj so ti trenutno zelo slabo plačani kljub temu, da imajo zelo odgovorno delo in so nemalokrat izpostavljeni verbalnemu in celo fizičnemu nasilju, ob tem pa varnostniki praktično vsak mesec delajo na zakonskem maksimumu ur, ki jih lahko opravijo na delovnem mestu ali pa se celo ta zakonski normativ preseže posebej pri določitih o dnevnem in tedenskem maksimumu opravljenih delovnih ur. Zadnja od mojih hipotez, ki sem jih predstavil v uvodu pravi, da je sodelovanje med organizatorjem, varnostno službo in policijo dobro po mojih izkušnjah, ki sem jih pridobil z opravljanjem praktičnega dela menim, da je sodelovanje med organizatorjem in varnostno službo dobro pri čemer pa ne smemo pozabiti, da sta ta dva subjekta ob enem tudi v odnosu stranka naročnik in, v kolikor organizator ni zadovoljen z delom, ki ga varnostna služba opravlja lahko le to zamenja in iz tega razloga le redko pride do konflikta. Odnos med organizatorjem in policijo pa je že nekoliko drugačen saj organizator potrebuje dovoljenje upravne enote za organizacijo takšnega javnega zbiranja za to pa je potrebno tudi strinjanje

policije, ki lahko organizatorju naloži veliko zahtev, ki jih mora le ta izpolniti, da lahko pridobi dovoljenje upravne enote. Odnos pa je najslabši na relaciji varnostna služba in policija saj varnostniki pogosto vidijo policijo le v vlogi nadzora, ki ga le ta opravlja nad zasebnim varovanjem in zato pogosto varnostniki ne želijo deliti vseh informacij z policisti. Ker je sodelovanje med zasebno varnostnimi službami in policijo zelo pomembno za zagotavljanje najvišjega nivoja varnosti menim, da bi bile smiselne zakonske spremembe na področju nadzora nad zasebno varnostnimi službami pri čemur bi moral nadzor v celoti prevzeti inšpektorat za notranje zadeve, kar bi omogočilo boljše sodelovanje med policijo in zasebno varnostnimi službami. Za zagotavljanje varnosti na takšnih javnih zbiranjih kot so nogometne tekme visokega rizika menim, da bi bilo prav tako potrebno spremeniti zakonsko podlago za izvajanje policijskega pooblastila, ki daje policistom možnost izdaje ukrepa prepoved obiska športnih prireditev za obdobje do treh let. Ta ukrep se sedaj izvaja tako, da se varnostnikom na vhodih razdelijo slike z osebnimi podatki oseb zoper katere je policija odredila takšen ukrep varnostnik pa naj bi te osebe na vhodih zavrnili v kolikor bi poskušale vstopiti. To pa je v praksi zelo težko izvedljivo saj varnostnik ne more temeljito opravljati površinskega pregleda oseb in prtljage in ob enem temeljito pregledati slik oseb, ki imajo prepoved udeležbe na športnih prireditvah. Zato menim, da bi bila boljša rešitev po vzgledu Angleškega sistema ta, da bi se osebe zoper katere policija odredi prepoved obiska športnih prireditev za čas tekme domačega kluba morale zglasiti na policijski postaji. Kljub vsem naštetim pomanjkljivostim menim, da Slovenska zakonska podlaga za organiziranje javnih prireditev in izvajanje varovanja na le teh ni slaba saj popolnega zakonska podlaga, ki bi lahko predvidela vse možne okoliščine, ki se lahko pojavijo pri izvajanju varovanja ne obstaja. Za zagotavljanje varnosti je potrebno sodelovanje vseh odgovornih katerih delo je varovanje udeležencev prireditve saj en sam segment ne more zagotoviti varnosti ampak lahko vsak posamezen segment doda svoj košček sestavljanke in skupaj tako organizator, rediteljska služba, varnostna služba, policija in drugi zagotovijo stabilno in varno okolje za izvedbo javne prireditve. Vsaka tekma je zgodba zase kjer se lahko zgodi nešteto nepredvidenih situacij na katere pa je potrebno biti pripravljen saj toliko, da varnostno osebje ve kako ravnati in koga obveščati.

11 VIRI, LITERATURA

Green dragons. (3. 7 2017). *Green dragons*. Pridobljeno iz Zgodovina-Green dragons:

<http://green-dragons.com/zgodovina/>

Kolman, J. (28. 8 2017). *Academia*. Pridobljeno iz Nabiralnik za oddajo seminarske naloge:

<https://student.academia.si/mod/turnitintool/view.php?id=8318&do=submissions>

Kolman, J. (2017). *Primerjava ukrepov*.

Križman, A. (3. 7 2017). *Knjižnica Celje*. Pridobljeno iz Knjižnica Celje7 raziskovalne:

<https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4200905134.pdf>

Nogometna zveza Slovenije. (3. 7 2017). *Prva liga Telekom SLOVENIJE*. Pridobljeno iz

Nogometna zveza Slovenije: http://www.prvaliga.si/tekmovanja/?id_menu=101

Reditelj na zapori (15. 8 2017).

Uradni List. (5. 7 2017). *Zakon o javnih zbiranjih*. Pridobljeno iz PisRS:

<http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO1455#>

Uradni List. (6. 7 2017). *Zakon o nalogah in pooblastilih policije*. Pridobljeno iz PisRS:

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6314>

Uradni List. (5. 7 2017). *Zakon o varstvu pred požarom*. Pridobljeno iz PisRS:

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO302>

Uradni list. (5. 7 2017). *Zakon o zasebnem varovanju*. Pridobljeno iz PisRS:

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5760>

Viole. (3. 7 2017). *Viole*. Pridobljeno iz Viloe Maribor:

<http://www.violemaribor.com/viole/zgodovina-viol.html>